

İLERİ DÖNÜŞÜM (UPCYCLE) YÖNTEMİYLE KADINLARA KULLANILMAYAN GIYSİLERDEN YENİ ÜRÜN GELİŞTİRME BECERİLERİNİN KAZANDIRILMASI (ANKARA-KEÇMEK ÖRNEĞİ)

GAINING SKILLS OF NEW PRODUCT DEVELOPMENT FROM OBSOLETE CLOTHES TO WOMEN VIA UPCYCLE METHOD (THE CASE OF ANKARA-KECMEK)

Yeliz GÜNER*
Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR**

Öz

Bu çalışma kullanılmayan giysileri, yaratıcı aktiviteler yoluyla yeniden kullanıma kazandırarak hem sürdürülebilirliğe hem de bireylerin yaratıcılığını geliştirmeye katkı sağlamayı planlamaktadır. Araştırma, bireylerin çevre bilincini oluşturma, tasarım uygulamalarıyla kendi problemlerini tanımlama, problemi çözme ve geliştirmeleri açısından tasarım tabanlı bir araştırmadır. Araştırma evrenini Ankara ili Keçiören ilçesi Yunus Emre Kültür Merkezi'nde yer alan Keçiören Meslek Edinme Kurslarına (KEÇMEK) devam eden kadınlar; amaçlı örnekleme ise evrenden seçilen ve temel düzeyde dikiş teknikleri bilgisine sahip olan çalışmaya gönüllü katılmayı kabul eden 10 kadın oluşturmaktadır.

Tasarım tabanlı araştırmada, atölyede yapılan yaratıcı aktivitelerin, bireylere kazandırdıklarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi için iki farklı türde veri toplama tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla ilk olarak katılımcılarla yüz yüze yapılan görüşmeler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. İkinci olarak, atölye uygulamalarıyla elde edilen ürünlerin, yaratıcılık, kullanılabilirlik ve satılabilirlik özellikleri üzerinden katılımcıların beklenen beceri (psikomotor hedeflere) düzeyine erişip erişmedikleri Bloom'un tam öğrenme modeli referans alınarak performans/ürün değerlendirme ölçeğiyle ölçülmüştür. Değerlendirmeler, her bir ürün üzerinden, iki farklı öğretici tarafından ayrı ayrı yapılmıştır.

Uygulamalar sonucu oluşturulan yeni ürünlerin katılımcılarda, attığı ortadan kaldırarak çevreye karşı sorumluluk duygusunu artırdığı; ileri dönüşüm yöntemi ile üretilen giysinin kullanım alanının genişletilmesiyle özgün, işlevsel fikirler üretmelerine ve yaratıcılıklarına katkı sağladığı gözlenmiştir. Öğreticilerin performans/beceri değerlendirme sonuçlarına göre katılımcıların başarı genel puan ortalamalarının 84 ile yeterli öğrenme düzeyinin üstünde gerçekleştiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, İleri Dönüşüm, Giysi Üretimi, Yaratıcılık.

Abstract

In this study, it is planned to contribute both to sustainability and to improve the creativity of individuals as re-using obsolete garments through creative activities. The study is a design based study in terms of raising environmental awareness in individuals, defining their own problems with design applications, solving and developing the problems. The universe of the study consists of women attending Kecioren Vocational Training Courses (KEÇMEK) in Yunus Emre Cultural Center in Keçiören district of Ankara, purposive sampling consists of 10 women selected from the universe of study and had basic knowledge of sewing techniques and accepted to participate in the study voluntarily, who were.

In the design-based study, two different types of data collection techniques were used to measure and evaluate the gains of individuals due to creative activities in the workshop. For this purpose, firstly face-to-face interviews with participants were analyzed by content analysis. Secondly, whether the participants achieved the expected skill level (psychomotor goals) on creativity, usability and salability specifications of the products obtained through workshop applications was measured by performance / product evaluation scale based on Bloom's full learning model. Evaluations were made separately for each product by two different tutorials.

It has been observed that new products created as a result of applications increase participants' sense of responsibility towards the environment as eliminating waste and by expanding the usage area of garment produced by upcycle method contribute to their creativity, unique and functional idea generating. According to the performance / skill evaluation results of the trainers, it was seen that the average achievement score of the participants was 84 and came off above the adequate learning level.

Keywords: Sustainability, Upcycle, Clothing Production, Creativity.

1. GİRİŞ

Sanayileşme ve nüfus artışı, dünyanın en eski ve en büyük sektörlerinden birisi olan tekstil ve giyim sektöründe hızlı tüketimi körüklemektedir. Hızlı tüketim, üretim kaynaklarının sınırlı olması, olumsuz etkiyi daha da arttırmakta (Mangır, 2016, 146) tekstil ve hazır giyim üretimindeki atık miktarına zemin hazırlamaktadır. Tekstil atıkları, "fabrika üretim sürecinde veya tüketicilerin tüketimi sonrası çıkan atıklardır" (Üçgül ve Turak, 2015, 40). Bu tür atıkların oluşum nedenleri arasında, bireylerde yaygınlaşan ve gittikçe artan ürün çeşitliliği ve bilinçsiz tüketim (Hayta, 2009, 45); gelir düzeyinin artmasına rağmen,

* Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, e-mail: yeliz.gunner@gmail.com

** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Moda Tasarımı Bölümü, e-mail: nese.cegindir@hbu.edu.tr

tüketicilerin “düşük kaliteli ürünleri daha fazla kullanmak istemesi, ürün değerinin azalması, ürün ömrünün kısılması (Kılıç, 2013, 19) gibi sebepler yer almaktadır.

Hızlı moda, bir taraftan sürdürülemezliği açıkça somutlaştırdığı için etik ve çevresel sorunları gündeme getirmekte öte yandan bireylerin modaya uygun yenilenme arzusundan kaynaklanan, kendilerini diğerlerinden ayırma arzusu ile sosyal tabanlı kültürel bir mesele oluşturmaktadır (Cimatti, Campana and Carluccio 2017, 394). Moda, hızlı ve sürekli olarak tüketimi amaçlarken sürdürülebilirlik ürün ömrünün daha uzun olmasını ve daha yavaş bir döngüyü savunmaktadır. Ancak tüm bunlar karşısında özellikle son dönemlerde tekstil ve hazır giyim sektöründe çevresel sürdürülebilirlik konuları önem kazanmaktadır (Can ve Ayvaz, 2017, 115).

Sürdürülebilir moda, giyim döngüsünün tüm aşamalarını dikkate alarak bütünsel ve sistem düşüncelerini azaltan tasarım perspektifinin, olumlu ve olumsuz ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini içermektedir. Aynı zamanda toplumlar üzerinde zenginleştirici ve olumlu bir etkiye sahip olmayı amaçlayan uygulamaları, kültür, toplum, insan, diğer organizmalar ve çevreye saygı duymayı teşvik etmektedir (Kozłowski, Searcy and Bardecki, 2017, 195). Sürdürülebilir modada davranışsal seçimler hakkında fikir veren çalışmalarında Lundblad ve Davies (2015, 149-162), sürdürülebilir giysi satın almanın faydasını tüketicide bireysellik ve israfı azaltmak olarak belirtmişlerdir. Çalışmada, sürdürülebilir giysi alıcılarının tüketim davranışları altı genel değerden: 1) kendini ifade etme, 2) kendine saygı, 3) sorumluluk, 4) gezegeni korumak, 5) başarı ve 6) sosyal adalet olarak sıralanmıştır.

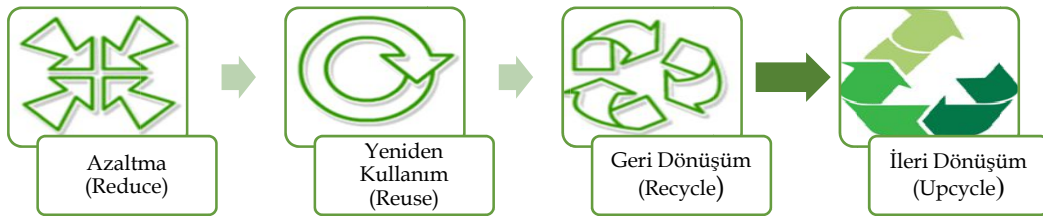
Sürdürülebilirlikte başlıca hedef sıfır atık olmakla beraber, mümkün olmadığı durumlarda etkin ve verimli bir atık yönetimi veya değerlendirilmesidir. Atıkların değerlendirilmesinde sürdürülebilirlik yöntemlerinden biri olan *ileri dönüşüm*, malzemenin tasarım yoluyla değerinin korunması ya da daha yüksek bir değer kazandırılmasını amaçlayan faaliyetlerdir (Yıldırım, 2017, 488).

İleri dönüşüm, McDonough ve Braungart tarafından 2002 yılında yazılan ve ekolojik akıllı tasarım alanında öncü yayın olarak kabul edilen Beşikten Beşiğe (*Cradle to Cradle*) başlıklı kitapta ortaya atılan bir kavramdır. Yazarlar, ileri dönüşümün amacını geri dönüşümün ötesinde olabileceğine inanarak temiz hava, su ve toprağın gücü ile ekonomik olarak eşit, çok çeşitli, güvenli ve sağlıklı bir dünya olarak ifade etmişlerdir (McDonough ve Braungart, 2013, 12).

Pandit , Nadathur ve Jose (2019, 97) ileri dönüşümü genellikle eski atık malzemeleri, ekonomik ve modaya uygun olarak kullanma, kullanılmayan ürünleri yeni malzemelerle daha iyi ürünlere dönüştürerek artan tüketici talebini karşılamada alternatif yöntemlerden biri olarak tanımlamışlardır.

İleri dönüşüm bir “ekleme” fikridir. Giysilerin ömrünü uzatmanın bir yolu olan bu uygulamalarda amaç, atık olarak kabul edilen ürünün atık fikrini tamamen ortadan kaldırmaktır (Newell, 2015, 22). Fikir, malzeme üzerine “tasarım” katkısı ekleyerek kullanımda olmayan bir ürün veya malzemenin yeni ürüne dönüştürülmesi ile diğer benzer uygulamalardan ayrılmaktadır (Artut, 2015, 28). Geri dönüşüm ile ileri dönüşüm arasındaki süreç ve sonuç açısından farklılık Şekil 1’de sembolik olarak gösterilmiştir.

Sembollerden de izleneceği gibi geri dönüşüm yapılan işleme göre farklı isimler almaktadır. Atıkların azaltılması (*reducing*), ürünlerin yeniden kullanılması (*reusing*), geri dönüştürülmesi (*recycling*) kavramlarının İngilizcedeki baş harfleri olan “3R” olarak adlandırılmaktadır (Stenier, Wiegel, 2009, 18).

Şekil 1: Simgelerle 3R Yöntemi ve İleri Dönüşüm

Resmi gazetede yayımlanan Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2014- 2017 Ulusal Geri Dönüşüm Strateji Belgesi ve Eylem Planı, atığı toplumdaki değersiz olarak görme, çöp olarak nitelendirme yaklaşımından çıkarılarak yeniden değerlendirilebilir hale getirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Böylece atığın hem ekonomik kazanım hem de çevresel ve ekonomik iyileştirme araçlarından birisi olarak kabul edilmesi yolunun açılacağı savunulmaktadır (BSTB, 2014, 16).

Ulusal Geri Dönüşüm Strateji Belgesi ve Eylem planının da işaret ettiği hedeflere katkı sağlamayı temel alan bu çalışmanın amacı; kadınlara sürdürülebilirlik kavramı adı altında yer alan ileri dönüşüm

yaklaşımı ve yaratıcı aktiviteler yoluyla kullanılmayan giysileri yeniden kullanıma kazandırılmasını sağlamaktır.

Böylece küçük bir adım dahi olsa atıl giysilerin daha değerli bir ürün haline getirilmesine, kullanılmayan giysilerin ileri dönüşüm yaklaşımı ve yaratıcı aktiveler yoluyla yeniden kullanıma kazandırılmasına katkı sağlanabileceği öngörülmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen aktivitelerle doğrudan bireylerin yaratıcılığına, öz güvenine, dolaylı olarak topluma, çevreye ve ekonomiye pozitif katkı sağlanacağı, bireyleri daha az tüketime yönlendireceği düşünülmektedir.

Giysileri yeniden kullanıma kazandırmak için oluşturulan İleri Dönüşüm Atölye Grubu (İDAG) çalışmasında;

- 1) İleri dönüşüm konusunda hangi yaratıcı uygulamalar yapılabilir?
- 2) İleri dönüşüm atölye uygulamalarının sonuçları nelerdir?
 - a) İDAG uygulamalarının gönüllü katılımcılara sağladığı kazanımlar nelerdir?
 - b) İDAG uygulamaları ile katılımcıların kazanması hedeflenen davranışlara ulaşma düzeyleri nelerdir?

sorularına cevap aranmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırma, bireylerde çevre bilincinin oluşması, tasarım uygulamalarıyla kendi problemlerini tanımlama, problemi çözme ve çözüm seçeneklerini geliştirme açısından tasarım tabanlı araştırmadır (Aşık ve Yılmaz, 2017, 356). Çalışma özel bir konuya yoğunlaşarak derinlemesine incelemeyi içerdiği için alan araştırmasıdır.

Araştırma evrenini Ankara ili Keçiören ilçesi Yunus Emre Kültür Merkezi'nde yer alan Keçiören Meslek Edinme Kurslarına (KEÇMEK) devam eden kadınlar, amaçlı örneklemini ise evrenden seçilen temel düzeyde dikiş teknikleri bilgisine sahip olan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 10 kadın oluşturmaktadır. Seçilen grup bir öğretim dönemindeki "İleri Dönüşüm Atölyesi Çalışma Grubu-İDAG" olarak nitelendirilmiştir. Çalışma kapsamında sürdürülebilirlik, ileri dönüşüm yöntemleri üzerine ulaşılan basılı ve çevrimiçi yayın taramaları, tasarımcı ve lisansüstü eğitim tez/projelerinden derlenen kaynaklar incelenmiştir. Etik kurul izinleri alınan araştırmada veriler iki şekilde toplanmıştır. Katılımcıların becerileri (psikomotor hedeflere ulaşma düzeyleri) ürün değerlendirme ölçeği ile ölçülmüştür. Bu ölçümde Bloom'un tam öğrenme (Aktaran: Tutkun, 2012, 14-22) modeli dikkate alınmıştır.

Atölye aktivitelerinin bireylere kazandırdıkları ise katılımcılarla yüz yüze görüşmelerle tespit edilmiştir. Görüşmelerde "yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır. Görüşler, gizlilik esasına göre katılımcı isimleri verilmeden kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Her gönüllü katılımcıya "G1, G2, G3...G10" şeklinde bir numara verilmiştir. Atölye uygulamaları öncesinde katılımcıların tamamına sürdürülebilirlik-ileri dönüşüm yöntemleri hakkında düzeylerine uygun olarak bilgi verilmiş, daha önce yapılan uygulamalardan örnekler gösterilmiş, videolar izletilmiştir. Konuya ilgi duyan ve uygulama için gereken ön yeterliliklere sahip olanlardan seçilen 10 bireyle İDAG uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

İDAG çalışmalarına katılmak için öncelikle temel düzeyde dikiş tekniklerinin uygulama düzeyinde bilinmesi şartı konulmuştur. Aktivitelerin sonucunda ortaya çıkan ürünlerin yaratıcılık, kullanışlılık ve satılabilirlik/pazarlanabilirlik düzeyleri, araştırmacılar tarafından hazırlanan ürün değerlendirme ölçeği ile ölçülmüştür. Değerlendirmeler teknik boyut, yaratıcılık boyutu ve ekonomik boyut başlıklarında sınıflandırılmıştır. Ürünlerin her birisi, araştırmacı ile aynı kurumda ders veren bir başka usta öğretici ile birlikte amatör düzey göz önünde bulundurularak ayrı ayrı puanlanmıştır. Uygulamalar sırasında 3 tane katılımcı ek olarak ikinci bir ürün çalışmışlardır. Toplamda 13 ürün elde edilmiş ve değerlendirilmiştir. İDAG uygulamaları sonucunda ortaya çıkan ürünler üzerinden, katılımcıların kazanması hedeflenen davranışlara ulaşma düzeylerine ve uygulamalardan katılımcıların kazanımlarını belirten görüşleri içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İDAG uygulamaları gönüllü 10 kadınla sınırlandırılmıştır. Verilerden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. İleri dönüşüm konusunda gerçekleştirilen yaratıcı uygulamalara yönelik bulgular

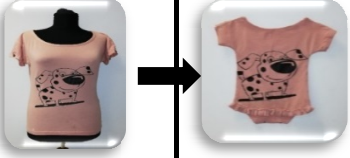
İleri dönüşüm konusunda hangi yaratıcı uygulamalar yapılabilir? Sorusunun cevabına yönelik 10 gönüllü katılımcı ile yapılan İDAG Uygulamalarının görselleri Tablo 1'de sunulmuştur.

İleri dönüşüme karşı ilgi ve istek düzeyine bağlı olarak tüm gönüllü katılımcılar, her bir dönüşüm çalışmasının odağına yaratıcı fikir geliştirmeyi almışlardır. Bu odağın çevresine, hedef kullanıcının ilgisini

çekişecek ürün estetiği, kolay ve rahat kullanım, az atık, doğru, etkin ve verimli malzeme kullanımı, ekonomiklik ve pazarlanabilirlik/satılabilirlik yerleştirilmiştir.

Tablo 1: İleri dönüşüm atölye grubu uygulamaları

	Uygulama Öncesi Ürünler	Uygulama Sonrası Ürünler	İkinci Ürünler
G1			
G2		 	
G3		 	
G4			
G5		 	
G6			
G7			
G8		 	

G9		
G10		

3.2. İleri dönüşüm atölye uygulamalarının gönüllü katılımcı kadınlara sağladığı kazanımlara yönelik bulgular ve yorumlar

İleri dönüşüm atölye uygulamalarının gönüllü katılımcılara sağladığı kazanımlar nelerdir? sorusunun cevabında alınan görüşler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: İleri dönüşüm atölye grubu uygulamalarının gönüllü katılımcılara sağladığı kazanımlar

SN	Yeni Kazanımlar	Ortak Kazanımlar /Bireye Katkısı
G1	Fermuar, yaka, manşet gibi dikiş teknik çalışmalarını rahatlıkla uygulayabiliyorum. Giysiler üzerinden daha modern dönüşümler yapıyorum. Çöpe atmaktansa en azından çocuğum için yeni bir ürün ortaya çıkartabilirim. Dönüştürdüğüm ürünler arasındaki farkı görmek hoşuma gidiyor. Bazen evde kızlarımın giysilerini nasıl yenileyebilirim diye inceliyorum. Şimdiye kadar attıklarım için üzülüyorum.	Farklı ve yeni dikiş teknikleri, Özgün işlevsel fikirler, Yaratıcı fikirler, Güncel tasarım fikirleri, Sürdürülebilirliğe katılım, Özgüven, Ev bütçesine katkı, Aileme faydalı olma duygusu, Kendi tasarımımı yapabilme hazzı, Tasarım yapabilme yetisi....
G2	Pratik olarak çalıştığım ürünleri kalıp tekniğiyle çalışmayı öğrendim. Hazır bir ürün alınca mutlu olmuyorum, ama kendim bir şeyler yapıp ürettiğim zaman daha mutlu oluyorum. Kurstaki daha modern ürünler ürettiğimi düşünüyorum.	
G3	Daha güzel fikirler üretmeye başladım. İhtiyacım olan bir şeyi elimdeki malzemelerden yapmaya çalışıyorum. Dışardan almamaya gayret ediyorum.	
G4	Şimdi kendime güvenim geldi. Ev ekonomisine büyük katkı sağladığımı düşünüyorum. Hazır almak yerine eski giysileri düzenlemenin daha faydalı olduğunu gördüm.	
G5	Kendime daha çok güvenim oldu. Uygulamalar farklı bir bakış açısı sağladı, çöpe atmaktansa çevreye, evdeki bütçeye katkı sağladım.	
G6	Temel dikiş tekniklerini daha iyi öğrendim. Dönüşüm uygulamaları çok hoşuma gitti. Yaparken keyif aldım artık çöpe atacağıma değerlendiririm diye düşünüyorum.	
G7	Kurs sayesinde giysiler üzerinden dönüşümler yapabiliyorum. Bol gelen, atılacak olan kıyafetlerimi değerlendirdim.	
G8	Şimdi eski giysilerden yeni ürünler elde ediyorum. Ekonomik olarak katkı sağladığımı için mutlu oluyorum.	
G9	Eskiden giysilerimi nasıl değerlendireceğimi bilmiyordum. Bundan sonra giysilerimi değerlendireceğim.	
G10	Bu kurs sayesinde öğrendiklerimi giysilerimin üzerinde küçük oynamalar yaparak değerlendirebiliyorum. Modası geçmiş birçok kıyafetimi geri dönüşüm kutularına bıraktım eğer daha önce böyle bir eğitim alsaydım giysilerimi daha modern bir hale getirebilirdim. Ekonomiye katkı sağladığımı düşünüyorum yeni ürünler ortaya çıktıkça bir şeyler başardığıma inanıyorum ve daha mutlu hissediyorum.	

Tablo 2’de özet olarak verildiği gibi İDAG uygulamalarının, her bir katılımcıya bireysel anlamda birçok kazanımları olmuştur. Bunlar;

- Farklı ve yeni dikiş teknikleri öğrenerek var olan teknik bilgilerine yenilerinin eklenmesi,
- Oluşturulan yeni ürünlerde atığı ortadan kaldırarak çevreye karşı sorumluluk duygusunun oluşması,

- Ekonomik katkı sağlaması,
- Özgün işlevsel fikirler oluşturma,
- Kendi tasarımını yapabilme ve özgüven duygusu,
- Mevcutta olan bir şeyden yeni, farklı ve işe yarar bir şey üretme hazzını hissetme,
- Topluma yönelik faydalı ürün üretme amacı,
- Topluma faydalı olma düşüncesi sayesinde yaratıcılığa yönelme,

olarak ifade edilmiştir.

Cumming 'in (2015, 628-636) bu araştırmaya benzer şekilde ileri dönüşüm atölye çalışması; modası geçmiş eski giysileri yeni fikirler, yeni ve alternatif yöntemlerle sürdürülebilir tasarımlara dönüştürmede faydalı sonuçlar oluşturmıştır.

Delong, vd 'nin (2016, 48-68) ileri dönüşüm tasarım eğitimi ile ilgili çalışmalarında bu çalışmaya benzer bulgulara ulaşılmıştır. Görüşmelerde katılımcılar, ileri dönüşüm konusunda çalışmaktan zevk aldıklarını, yaptıkları kıyafetlerden gurur duyduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan birisi sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratabileceğini düşündüğünü ifade etmiştir. Janigo, Wu ve Delong (2017, 254-279), bir yıl sonraki ileri dönüşüm yöntemi ile giysilerin yenilenmesi üzerine gönüllü 30 kadın katılımcı ile bir başka çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmada, katılımcılar deneyimlerine göre ileri dönüşüm tüketicileri, meraklıları ve uzmanları olarak üç gruba ayrılmışlardır. Gruplardaki ileri dönüşüm yöntemi, sırasıyla tüketiciler açısından hobi, meraklılar için tutku, uzmanlar için istihdamı artırıcı yetenek yelpazesi olarak tanımlanmıştır. Ürünler, tanımlanan bu özelliklere ve kaliteye göre değişen ölçütlerde tartışılmıştır. Araştırmanın bulgularında gardıroptaki giyim döngüsünü yavaşlatarak yeni bir giysi alımının azaltılabileceğinden bahsedilmiş, "kendin yap hareketi" ile tüketicilerin çevresel davranışlarına ilham oluşturabileceği vurgulanmıştır.

3.3. İleri dönüşüm atölye uygulamaları ile katılımcıların kazanması hedeflenen davranışlara ulaşma düzeylerine yönelik bulgular

İDAG uygulamaları sonrası değerlendiriciler tarafından, katılımcıların hedeflenen psikomotor davranış düzeylerine ne derecede ulaştıklarının tespiti için hazırlanan ürün değerlendirme ölçeğinden elde edilen puan değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: İleri dönüşüm atölye grubu uygulamalardan elde edilen puan değerleri

Katılımcı Sıra Nu	Ürün Nu	Teknik Boyut		Yaratıcılık		Ekonomik Boyut		Toplam Puan Ortalaması (x)
		D1	D2	D1	D2	D1	D2	
G1		23	25	30	32	22	18	75
G2	1	30	27	36	38	23	22	83
	2	25	26	32	32	19	20	
G3	1	27	24	32	34	21	22	85
	2	30	29	36	36	24	25	
G4		25	28	38	34	22	23	85
G5		32	32	40	40	25	25	97
G6		29	30	36	38	22	22	88
G7		20	22	34	34	21	19	75
G8	1	31	32	40	38	24	24	91
	2	27	30	38	36	22	21	
G9		27	28	32	32	21	20	80
G10		26	25	34	36	20	21	81

D1: Değerlendirici 1 D2: Değerlendirici 2

Tablo 3'te iki değerlendiricinin katılımcıların İDAG uygulamalarından elde edilen ürün puan değerleri aktarılmıştır. İki ürün çalışan G2, G3, G8 kodlu gönüllü katılımcıların puan değerleri, çalıştıkları her iki

ürünün toplam ortalama puanı olarak verilmiştir. Katılımcıların aldıkları puanların ortalaması sırasıyla G1:75, G2: 83, G3:85, G4:85, G5:97, G6:88, G7:75, G8:91 G9:80, G10:81 şeklindedir.

Hedeflenen psiko-motor davranışa ulaşılma düzeylerinin puan karşılığına göre G5'in toplam puan ortalaması 97 ile yeterli öğrenme düzeyinin üzerinde gerçekleşmiştir. G1 ve G7'in toplam puan ortalaması 75 ile yeterli öğrenme düzeyinde olup diğer katılımcılara göre daha düşük çıkmıştır. Çalışma grubu yöntemde de açıklandığı üzere amatör bireylerden oluşmaktadır. Her katılımcının becerisi başta yetenekleri olmak üzere elindeki malzemeye, tasarım ve üretim şartlarına göre farklılık göstermektedir. Bu sonuçta belirtilen faktörlerin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

4. SONUÇ

4.1. İleri dönüşüm atölyesi uygulamaları sonucunda ortaya çıkan yaratıcı ürün tasarımlarına yönelik sonuçlar

İleri dönüşüm atölye uygulamaları,

Teknik boyut açısından; ürünlerin parça sayısına, tasarımına ve kullanım yerine göre sembolik ve form değerinde değişiklik gösterdiği, katılımcılarda oluşan kullanım amacını yerine getirme beklentisini karşıladığı buna bağlı olarak fonksiyonel değere ulaştığı, uyum, denge, etki/vurgu gibi alt hedefler itibarıyla tasarım bakış açısına göre farklılıklar gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yaratıcılık bakımından;

- Kullanılmayan mevcut ürünün farklı ürüne dönüştürülmesiyle katılımcıların birden çok fikir üretme yeteneğinin gelişmesine katkı sağladığı, farklı uygulama yaklaşımları ile (örneğin bir bluzun, gömleğin farklı bir giysiye dönüşmesiyle) ürün işlevselliğinin arttırıldığı, katılımcılarda düşünmeyi uzatmayı, detaylandırmayı, süsleme olarak tanımlanan zenginleştirmeyi tasarımla bütünleştirmeye destek olduğu,
- Yeni ürünün katılımcılarda özgün düşünceyi somutlaştırma yeteneklerini görünür kıldığı ve bunu da katılımcıların fark etmesine yardımcı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ekonomik açıdan; üretim sürecinde düşük maliyetle malzeme ve zamanı doğru ve etkin kullanmaya, kaliteli üretim yapmaya özen gösterilmesine, satışa uygunluğun önemine, kullanılmayan giysinin tamamından faydalanılarak az atık ile aileye, ev ekonomisine, çevreye ve topluma katkı sağlamaya dikkat edildiği gözlenmiştir.

4.2. İleri dönüşüm atölye uygulamalarının gönüllü katılımcı kadınlara sağladığı kazanımlara yönelik sonuçlar

Katılımcıların mevcuttaki dikiş bilgilerine yenisini eklediği, yeni öğrendikleri her bir farklı tekniği deneyimleyerek ileri dönüşüm uygulamalarına yansıttıkları, uygulamaların her giysinin kullanım alanının genişlemesi için özgün, işlevsel fikirler üretmelerine katkı sağladığı izlenmiştir.

Aktivitelerin katılımcıların, giysilerini hazır almak, dolapta bekletmek, başkasına hibe etmek, çöpe atmak veya ev temizliğinde kullanmak yerine giysilerin üzerinde farklı sürdürülebilirlik yöntemleri uygulama isteğini arttırdığı, yeni ürünler ürettikçe özgüven duygusu kazandıkları, uygulamalar sonrasında katılımcıların çevreye karşı daha bilinçli ve daha duyarlı hale geldiği söylenebilir.

Atölye çalışmalarının katılımcıları bilinçli tüketime yönlendirdiği, ev ekonomisine katkı sağladığı, katılımcıların çevre bilinciyle daha az tüketimi hedeflediği böylece aileye, topluma ve çevreye karşı koruma sorumluluğu oluşturduğu gözlemlenmiştir.

4.3. İleri dönüşüm atölye uygulamaları ile katılımcıların kazanması hedeflenen davranışlara ulaşma düzeylerine yönelik sonuçlar

Performans/beceri değerlendirme ölçeğinden elde edilen bulgular, katılımcıların başarı genel puan ortalamalarının 84 ile yeterli öğrenme düzeyinin (70 ve 70+) üstünde gerçekleştiğini göstermiştir. Katılımcıların yeterli öğrenme düzeyine ulaşmasında, çalışmaya diğer bir deyişle bireysel tasarım yapmaya gönüllü olmaları, belirli bir hazırbulunuşluk düzeylerinin olması, yaptıkları ürünleri nerede, nasıl ve hangi amaçla kullanacaklarının farkında olmaları, aile ekonomisine katkı, topluma fayda sağlama bilinçlerinin yüksek olması gibi etkenler başarılarında olumlu etki sağlamıştır.

İDAG uygulamalarının yeniden üretimden yeniden kullanıma toplumdaki bireylerin çevreye karşı duyarlılığına ve sürdürülebilirliğe katkı sağladığı; bundan sonraki sürdürülebilirlik ile ilgili yapılacak olan çalışmalara örnek bir veri oluşturduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma amatör düzeyde 10 gönüllü kadın ile gerçekleştirilmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda, profesyonel düzeyde daha fazla sayıdaki gruplarla ve daha uzun süreli olarak gerçekleştirilerek ileri dönüşüm uygulamalarının bir yaşam tarzı haline getirilmesi desteklenebilir.

Not: Bu çalışma, Prof. Dr. Neşe Yaşar Çeğindir danışmanlığında Yeliz Güner tarafından yürütülen aynı başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Araştırmanın 05.04.2019 tarih ve 6 sayılı AHBV Üniversitesi etik kurul izinleri alınmıştır.

Teşekkür: Araştırmacılar, çalışmaya destek veren Ankara KEÇMEK idarecileri ve tüm gönüllü katılımcılara teşekkürlerini sunarlar.

KAYNAKÇA

- Artut, Y. (2015). *Üretim Firelerinin Endüstriyel Tasarım İle Geri Kazanımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aşık, G., ve Yılmaz, Z. (2017). Matematik Eğitimi Çalışmalarında Tasarım Tabanlı Araştırma ve Öğretim Deneyi Yöntemleri: Farklar Ve Benzerlikler. *Journal of Theory and Practice in Education*, S.2, s. 343-367.
- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ulusal Geri Dönüşüm ve Eylem Planı (2014-2017)
Web:<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/12/20141230M1-12-1.pdf>.66-67 adresinden 20.02.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Can, Ö., Ayvaz, K.M. (2017). Tekstil ve Modada Sürdürülebilirlik. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, S.3, s. 110-119.
- Cimatti, B., Campana, G., and Carluccio, L. (2017). Eco Design and Sustainable Manufacturing in Fashion: a Case Study in the Luxury Personal Accessories Industry. *Elsevier*, s. 393 – 400 (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).
- Cumming, D. (2015) Earthlink: Upcycling Corporate to Children's Apparel Engaging Strategies for Designed Reuse. *Unmaking Waste 2015 Conference Proceedings*, s. 628-636
- Delong, M., Casto, M., Min, S., Berk, G.(2017). Exploring An Up-cycling Design Process For Apparel Design Education. *Fashion Practice, The Journal of Design, Creative Process & The Fashion Industry*, s. 48-68.
- Hayta, A. (2009). Sürdürülebilir Tüketim Davranışının Kazanılmasında Tüketici Eğitimin Rolü. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.3, s. 145.
- Kılıç, S. (2013). *Giyim Sektöründe Üretim Artıklarının Sürdürülebilir Moda Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi ve Örnek Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Janigo, K. A., Wu, J., and Delong, M. (2017). Redesigning Fashion: An Analysis and Categorization of Women's Clothing Upcycling Behavior. *Fashion Practice*, S.2, s. 254-279.
- Kozłowski, A., Searcy, C., and Bardecki, M. (2018). The reDesign canvas: Fashion design as a tool for sustainability. *Elsevier*, S.183, s. 194-207.www.elsevier.com/locate/jclepro.
- Lundblad, L., and Davies, I. A. (2016). The values and motivations behind sustainable fashion consumption. *Journal of Consumer Behaviour*, S.15, s. 149-162. ([wileyonlinelibrary.com](http://www.wileyonlinelibrary.com)).
- Mangır, A.F. (2016). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yavaş ve Hızlı Moda. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, S. 41, s. 146-152.
- Mcdonough, W., and Braungart, M. (2013). *The Upcycle: Beyond Sustainability-Designing For Abundance*. New York
<https://books.google.com.tr/books?id=tghQAoCWjvcC&printsec=frontcover&dq=Upcycle-Beyond-Sustainability-Designing-Abundance+ebook/dp/B009LRWHNQ&hl=30.05.2019> tarihinde erişilmiştir
- Newell, A. S. (2015). *Textile Waste Resource Recovery: A Case Study Of New York State's Textile Recycling System*. Master's Thesis ,Presented to the Faculty of the Graduate School Cornell University, New York.
- Pandit, P., Nadathur, G. T., and Jose, S. (2019). Upcycled And Low-Cost Sustainable Business For Valueadded Textiles And Fashion. *Circular Economy in Textiles and Appare*, s. 95-122.
- Tutkun, Ö. F. (2012). Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi Üzerine Genel Bir Bakış. *Sakarya University Journal of Education*, S.3, s. 14-22.
- Stenier, M., Wiegel, U. (2009). *Katı Atık Yönetimi Atık Yönetiminin Esaslarına Yönelik Rehber Kitap*. (Birinci Basım), Ankara: Eflatun Yayınevi, 18.
- Üçgül, İ., Turak, B. (2015). Tekstil Katı Atıkları Geri Dönüşümü ve Yalıtım Malzemesi Olarak Değerlendirilmesi. *Akademik Platform Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, Isparta, s. 39-48.
- Yıldırım, L. (2017). Geri Dönüşüm/İleri Dönüşüm/Tekrar Kullanım Kapsamında İkinci El Giysiler ve Sürdürülebilirlik. *SDÜ-Arte Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, S. 20, s. 484-503.